

Energikrisen skyldes den grønne omstilling. Ikke Vladimir Putin

KRONIK

Frede Vestergaard

Europas klima- og energipolitik har siden Kyoto-aftalen i 1997 haft som mål at vise den såkaldt tredje verden, at det er muligt for et moderne samfund at stille om og klare sig uden kul, olie og gas. Vi skal være foregangsland, eller Vorreiterland, som det hedder i Tyskland. Dem, der rider forrest og viser vej.

Som Kirsten Halsnæs, professor ved DTU og ledende, koordinerende hovedforfatter i FNs klimaekspertpanel til den seneste store IPCC-rapport om reduktion af drivhusgasser, skrev i en kronik i Berlingske tidligere i år: »De afrikanske lande kan forhåbentlig dække en meget stor del af deres behov for stigende energiforsyning med vedvarende energi.«

Vi ville vise, at det er muligt. For en halv snes år siden begyndte vi gradvis at gøre os fri af kul i Europa. Tyskland førte an, og Danmark fulgte godt med. Man nedlagde kulfyrede kraftværker, ja, sprængte dem i luften, som det skete med Enstedværket ved Aabenraa, så det ikke kunne bruges igen.

I stedet etablerede landene omkring Nordsøen vindmølleparker - først på land og senere ude på havet. Og i Tyskland nedlagde man også gradvis kernekraftværkerne efter Fukushima. De sidste tre står til at lukke med udgangen af 2022.

Grøn omstilling afhængig af gas

Vi er altså i gang med en såkaldt grøn omstilling. Såkaldt fordi, den er helt afhængig af, at vi har adgang til naturgas. Det er først og fremmest denne afhængighed, der er årsag til den voldsomme stigning i elprisen.

Det vil måske provokere nogen at læse det, for fortællingen er blevet, at det er Putins krig, der er skyld i, at vi betaler dramatisk forhøjede elpriser i Danmark og i Europa. Men det er ikke rigtigt.

Godt nok er der en sammenhæng med krigen, men elektricitetskrisen er selvskabt ved at satse voldsomt på sol og vind uden sikkerhed for at have adgang til reservekraft. Især for til en rimelig pris at købe naturgas til produktion af såkaldt balancekraft, der kan sikre, at der hele tiden er strøm i ledningerne med den rette spænding og frekvens. Også selvom møllerne nogle dage producerer mindre end ti procent af det mulige.

Det er overladt til landenes overordnede transmissionsselskaber (i Danmark statselskabet Energinet) at skaffe balancekraft, når der ikke kommer strøm nok fra den vejafhængige elproduktion. I sidste ende er det naturligvis elforbrugerne, der betaler. Det kaldes betaling for systemydelse.

Tyskerne bestemmer prisen

Det er begrænset hvor meget, norsk vandkraft kan bidrage med til afbalancering af hele den europæiske vind- og solkraft. Derfor spiller naturgasfyrede backup-kraftværker en afgørende rolle. Især i det tyske elmarked, som reelt bestemmer elprisen i store dele af Europa. De er bygget som erstatninger for nedlagte kul- og kernekraftværker. Men naturgas er selv i de bedste tider et dyrt brændsel.

Især Tyskland og Italien har uforsigtigt valgt at lade en meget stor del af gasforsyningen komme fra Rusland - i stedet for også at købe gas fra lande uden rørledninger til Europa. Men den skulle i så fald transporteres som LNG-gas på tankskibe. Det er dyrt, og russisk gas har været billigere. Derfor er naturgassen blevet et pressionsmiddel for Putin.

Efter Putins nedskæring af gasleverancer til EU er prisen på gas steget kraftigt, og eftersom de gasfyrede kraftværker bestemmer elprisen i det europæiske elmarked, er der også sket en voldsom stigning i elpriserne. Så meget, at det er en voldsom trussel mod mange menneskers og virksomheders

“
Elektricitetskrisen er selvskabt ved at satse voldsomt på sol og vind uden sikkerhed for at have adgang til reservekraft.

Det hele gik glat for Pape, indtil han gled

KOMMENTAR

Christian Egander Skov

Søren Pape Poulsens problemer i den aktuelle valgkamp er en påmindelse om, at det hele kan gå nok så glat, indtil man glider og begynder styrtet. De Konservative er gået fra over 16 procent til i en enkelt måling at være tilbage under ti. Og Papes personlige troværdighed er ramt. Det gør ondt.

Det kan være fair eller unfair. Hvis Pape havde været en kvinde, havde vi hørt den sædvanlige klagesang om patriarkatet. Det er da også svært ikke at sidde tilbage med en dårlig smag i munden over den kampagne, som hans nu forliste forhold affødte.

Ønsket om at »trykteste« Pape gik her hånd i hånd med en anmassende nyfigenhed, der aldrig var mere end et halvt skridt fra dyneløfteri i strømmen af afsløringer af et tilsyneladende dysfunktionelt forhold til en person med et skal vi sige poetisk forhold til sandheden.

Interessen gik udover enhver anstændig-

hed. »Alle normale mennesker har noget at skjule,« skrev Martin Krasnik i Weekendavisen. Helt rigtigt. Men kampagnen fungerede efter hensigten. Pape blev sandelig »tryktestet«, og det viste sig, at vi kun kan tåle at se så meget beskidt vaske-tøj, før vi umærkeligt begynder at betakke os.

Lederskab er en mærkelig størrelse. Vanskelig at definere, men uomgængelig, når vi skal vurdere en politiker, som angler efter folkestyrets højeste gunst.

Historikeren Ian Kershaw har behandlet spørgsmålet i sin nye bog »Personlighed og magt«.

»Pålidelighed, ansvarsfølelse, udsyn, følelsesmæssig stabilitet, omgængelighed, arbejdsom, et behageligt temperament, ro i pressede situationer og samarbejdsvilje er utvivlsomt ønskelige egenskaber hos en erhvervsleder,« bemærker han, men tilføjer straks, at det ikke alene kan, men faktisk

Høje Taastrup fjernvarme. Solvarmeanlæg. Solvarme. Solceller. Solcellepark. Høje Taastrup fjernvarme. Solvarmeanlæg. Solvarme. Solceller. Solcellepark.
Foto: Torben Klint Torben Klint

Hvordan er det kommet dertil? Gennem mange årtier blev elektricitet i Danmark prissat efter omkostningerne ved at producere den. Det var ikke muligt at tjene penge på strøm i de andels- og kommunalt ejede selskaber, der havde skabt dansk elforsyning siden 1920'erne.

Hvem glemte prisen?

Men 29. marts 2004 blev det overordnede elnet de facto nationaliseret, og de forbrugerejede og kommunale elselskaber blev tvangsprivatiseret. Danmark kom til at indgå i et internationalt elmarked. Efter at princippet om, at elprisen blev bestemt af produktionsomkostningerne, blev erstattet af et markedssystem, er elprisen bare steget. Også hvis vi ser bort fra alle afgifterne.

Det bidrager til at øge markedsprisen for strøm, at eldistributionen også blevet dyrere, for ved liberaliseringen opstod samtidig et finansielt handelsled med kontrakter mellem producenter og forbrugere, hvor der kan tjenes mange penge, og hvor staten i flere lande nu er gået ind med milliardstore garantier mod tab, der kunne brede sig til bankerne. I Danmark har staten for nylig udstedt garantier for 100 milliarder kroner. Bare sådan lige.

Spørgsmålet er, hvem der tilbage ved liberaliseringen for 20 år siden kunne glemme, eller se bort fra, at forsyningssikkerhed ikke blot handler om, at der er strøm i ledningerne, men også at elprisen er lav og stabil. Liberaliseringen har været til gavn for elproducenterne og elhandlerne, men ingen har varetaget brugernes interesser.

Selvom vind og sol er gratis, er de i virkeligheden dyre energikilder, fordi de skal bakkes op med anden form for elproduktion, med mindre man altså er villig til at lukke for strømmen til elforbrugere, når vindmøllerne kun producerer en brøkdel af deres potentiale. Klima- og energiminister Dan Jørgensen har forleden sammen med et politisk flertal besluttet at fire-femdoble vindproduktionen, som om det skulle hjælpe, hvis vinden ikke blæser. Derfor står der bag enhver vindmølle et gaskraftværk. Og derfor er der stadig brug for gas.

Frede Vestergaard er tidligere økonomi- og energijournalist

økonomi. Og det bidrager også kraftigt til inflationen.

Dertil kommer, at mange oven i de meget højere el- og gaspriser har fået økonomiske problemer af de store rentestigninger, der skal banke inflationen ned igen. Begge dele skaber politisk uro. Forleden var 70.000 mennesker på gaden i Prag i protest mod de høje energipriser.

Presset på backup-værkerne er ikke blevet mindre af, at adskillige EU-lande på grund af lukning af kulkraftværker er blevet importlande for strøm også under normale forhold. Det gælder også Danmark, som før den grønne omstilling eksporterede strøm, men i 2021 importerede 14 procent af det danske strømforbrug. Også Tyskland er blevet

nettoimportør som følge af den såkaldte Energiewende.

Et fatamorgana

Vi skulle, som nævnt, vise den tredje verden, at de kan klare sig med sol og vind i stedet for kul, olie og naturgas. Nu sætter vi i Danmark og andre lande gang i de tilbageværende kulkraftværker.

I stedet har vi vist, at det er et fatamorgana: Den grønne omstilling, forstået som elektricitet fra sol- og vind, er dyr, selvom vind og sol er gratis. For omstillingen er helt afhængig af adgang til naturgas til backup. Vind og sol fremtræder umiddelbart som billig, men vind- og solproducenterne betaler ikke for balancekraften, der sikrer, at

der altid er strøm i ledningerne, når de ikke selv kan levere.

Vi har også vist den tredje verden, at vores grønne system ikke giver forsyningssikkerhed. Nu sætter vi i Europa gang i de tilbageværende kulkraftværker igen.

For ikke længe siden pralede elproducenterne i Dansk Energi - nu Green Power Danmark - med, at der er strøm i ledningerne 99,7 procent af tiden. Nu advarer Energistyrelsen om, at den til vinter kan blive afbrudt i et par timer om dagen i skiftende områder. Nogle virksomheder vil måske derfor anskaffe egne dieseldrevne generatorer som reserve ligesom i ulande med ustabil elforsyning. Det er spild af ressourcer.

ofte vil, forholde sig anderledes, når vi taler om politik.

Her er de ønskede egenskaber afhængige af situationen. Vi ved altså ikke rigtigt, hvad en god leder er. Det er ingen videnskab. Men det drejer sig om egenskaber, der udspringer af det personlige. Netop derfor bryder skellet mellem offentligt og privat sammen, når vi vurderer folk i tillidshverv, herunder politiske ledere.

I Papes tilfælde handler de dårlige sager ikke om deres substans. Ingen er interesseret i at vide, hvad der blev snakket om med nogle ministre i Den Dominikanske Republik. Ingen er i det hele taget interesseret i det land - lige så lidt som ingen overhovedet er det mindste interesseret i Grønland.

Det private rod blev alvorligt, fordi det gav næring til en tvivl om Papes lederskab. En tvivl, som allerede var sået af politiske modstandere, der opfattede ham som vag,

konfliktsky og med ringe politisk handlekraft.

Tvivlen på Pape taler ind i en anden fortælling, nemlig den, at De Konservatives fremgang alene hviler på hans popularitet - som nu er på retur - og et fravalg af Venstre. De Konservative har ingen profil, hed det.

Dette er en doven analyse, som helt ser bort fra den udvikling, partiet har været igennem under Pape, hvor man er gået fra at være et parti, der sukkede efter at være et midterparti til at lægge sig til højre for Venstre på både værdipolitikken og den økonomiske politik. Det ser også bort fra, at Papes popularitet måske netop er - eller var - forbundet med, at han personificerede denne bevægelse.

Men selvom fortællingen er forkert, spørger den i baghovedet. Derfor rammer tvivlen om Pape dobbelt hårdt.

Mærkeligt nok ligger en af kilderne til

Papes vanskeligheder i, at Konservative ikke har været politisk passive. Tværtimod. Pape gik til valg på nulvækst og skattelettelser. Partiets 2030-plan var et uhyre ambitiøst udspil fra et parti, der går efter regeringsmagten. Det var højblå økonomisk politik. For første gang siden 1998, da Venstre drog den lektie, at der simpelthen ikke var nok borgerlige vælgere til den politik.

Pape var ikke enig. Og et stykke tid så det ud til, at det kunne lykkes. Den politiske tyngdelov var faktisk ophævet, der var salg i klassisk liberal politik - også omviklet med konservativt gavepapir. Mange borgerlige vælgere var begejstrede. Endelig! Af med det forbaskede kyskhedsbælte! Claus Hjort Frederiksen kunne skumle over at se sin doktrins død. Men hvem bekymrede sig dog om det?

Problemet? Den politiske tyngdelov er virkelig. Siden har Pape haft travlt med at

trække i land. Arne-pensionen. Den beholder vi? Nulvækst? Det skal ikke skulle Støjberg og Pape. Topskattelettelser? Ifølge Pape er den »skabt af misundelse og marineret i jalousi.«

Held og lykke med at overbevise selv borgerlige vælgere om, at dette er en relevant kamp nu. Pludselig lyder alle rigtighederne helt forkerte.

Ak. Det hele går så glat, men så glider man.

Christian Egander Skov er ph.d., historiker, forfatter til bogen »Borgerlig krise« og redaktør på Årsskriftet Critique